

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ**

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ДРАГОМАНОВА

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ПРОФЕСІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ
ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН»**

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ XIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ «ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ
ТЕХНОЛОГІЇ»**

м. Харків, 24 жовтня 2025 р.

**Дніпро
"Середняк Т.К"
2025**

УДК 316.05

Л 93

*Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету
залізничного транспорту (протокол № 10 від 20.10.2025 р.)*

Головні редактори:

Андрущенко В. П. – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Панченко С. В. – доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, в. о. ректора Українського державного університету залізничного транспорту

Редакційна колегія:

Абашик В. О. – д-р. філос. наук, професор

Вельш Вольфганг - габілітований доктор філософії, професор

Каграманян А. О. – канд. техн. наук, доцент

Панченко В. В. – д-р. техн. наук, доцент

Євсєєва О. О. – д-р. економ. наук, доцент

Толстов І. В. – канд. філос. наук, доцент

Людина, суспільство, комунікативні технології: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. 24 жовтня 2025 р. / відп. за випуск І. В. Толстов. – Дніпро: Середняк Т.К, 2025 – 238 с.

ISBN 978-617-8807-07-8

© Авторський колектив, 2025.

ПАНКОВ Г. Д., д-р філос. наук, професор,
Харківська державна академія культури,
м. Харків, Україна

САМООСУД ЯК ФОРМАТ ДУХОВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1. Технології мають спрямованість не лише в зовнішнє середовище людського проживання з метою його благоустрою, але також до духовного світу самої людини – пастуха власного буття. Ця метафора вказує на актуальність усвідомлення турботи людини про свій духовний стан як гідну особистість. У зазначеній ситуації технологія набуває характеру *технології персоналістичної турботи*. Якого рівня не досяг би бурхливий розвиток інформаційно-комунікативних технологій, турбота про непорушність персоналістичних цінностей завжди набуває ультимативної актуальності в суспільному та культурному розвитку. Девальвацію людяності як необхідного заходу соціокультурного порядку вважають досить яскравою рисою сучасної цивілізації, особливо в умовах широкомасштабної війни на території України. Загострення кризи духовності з наростаючою тенденцією знелюднення доцільно розглядати одним із викликів сучасності щодо гуманістичної перспективи життя. У викладеному контексті актуалізують вироблення ефективних технологій персоналістичної турботи як фактора протидії загрози руйнування гідності людини в духовному вимірі її буття.

2. *Загалом самоосуд виглядає критичним усвідомленням власної самоті*, що проявляється у відповідній самооцінці. Тому для здійснення такого акту в першу чергу потрібна істотна переорієнтація свідомості особистості в бік добровільної відмови від гіпертрофування апологетики власного «я» і прийняття дискурсу самокритики. У разі суб'єкт, який пізнає себе, набуває статусу самокритичної особистості як прояв персоналістичного акту. *Відомий імператив «пізнай самого себе» стає імперативом «критично розберись із самим собою, після чого винеси справедливий суд над власним "я"»*.

3. Об'єктом самоосуду є різні життєві ситуації людини в тому чи іншому локальному вираженні. Однак розширення діапазону самокритики здатне призвести до охоплення самозасудженням життєвого простору особистості в його повноті. У цій ситуації потрібна концентрація пам'яті на приватних життєвих фрагментах, які усвідомлюють як негідні, що супроводжено визнанням повноти гідності справжнього життя. Цим самим ідеал гідного життя визнають універсальним контекстом, із яким

співвідносяться локальні життєві акти. У цьому разі *об'єкт самоосуду охоплює життя особистості в повному її обсязі.*

4. *Самозасудження доречно визнати закономірною реакцією на події, що травмують особистість і разом із цим – на фігуру травмованого суб'єкта.* Такі події залишають у її підсвідомості певні сліди, які іноді спливають на поверхню свідомості, де співвідносяться з мораллю. Мораль пробуджує совість, яка часто в людей перебуває у стані дрейфу, а сумління, що вийшло з дрейфу, пробуджує почуття провини і необхідність у каятті. Однак, якщо в релігійній культурі як адресат каяття позиціонують Бога, у світській культурі – це власна совість у кореляції із загальними гуманістичними цінностями. Совість стає джерелом, адресатом і рушійною силою самоосуду, а самозасудження – прагненням особистості послабити негативний вплив на її свідомість слідів душевних і духовних травм.

5. *Самозасудження потребує вибору специфічної мови висловлювання цього акту.* Її вибір і використання не зведено лише до інтелектуальної процедури. Мова самоосуду емоційно насичена, оскільки самокритика має досить сильний емоційний заряд, у якому часто використовують брутальні метафори на власну адресу. Вони утворюють ефект негативності щодо оцінювання низки сторін автобіографічної реальності.

6. *Самозасудження обумовлено певними зовнішніми та внутрішніми детермінантами.* Істотним фактором зовнішнього спонукання до акту, що розглядають, є ідеал, який стверджує ультимативну цінність гідності особистості в гуманістичному вимірі. Йому характерний імператив: будь справжньою людиною і цінуй людяність Іншого. Названий ідеал не зведений лише до позитивної функції утвердження особистісного початку в кожній людині, йому також характерна функція засудження протилежної життєвої позиції. Наприклад, ідеал святості, що зображений на іконі, не тільки орієнтує життя християнина наслідувати святому у прагненні досягнути відповідного ідеалу, але й закликає його звернути на себе серйозну увагу, критично переосмисливши власне життя. Засудження негідних вчинків із висоти ідеалу в межах віртуальної реальності здатне стимулювати самозасудження їхніх появ у насущній дійсності. Для цього необхідно прийняти гуманістичний ідеал і співвіднести з ним власний життєвий шлях. Самокритичне мислення подає ідеал викривальною силою, що пробуджує в особистості критичну самосвідомість і відповідну самооцінку.

7. *Самозасудження доцільно визнати екзистенційною відповіддю на усвідомлення розриву між прийнятим ідеалом і власним життєвим досвідом.* Цю ситуацію слід уважати вихідною екзистенційною

передумовою та умовою аналізованого акту. Її усвідомлення не зведено лише до констатації зазначеного розриву, але передбачає намагання його подолати через прагнення до ідеалу. Прагнення до нього супроводжує усунення всього негідного через технологію самоосуду, як і названа технологія необхідно передбачає погляд на ідеал як на духовне протистояння негідному. У такому разі самоосуд доречно розглядати як духовний інструмент персоналістичної турботи про піднесення у власному «я» особистісного начала.

8. *Боротьбу за особистість слід визнати найважливішим екзистенційно-персоналістичним завданням, що дає змогу позбавитися вірусу духовної деградації, який уразив сучасну цивілізацію. Широко розповсюджені в її просторі моральні пороки так укоренилися в суспільному середовищі, що їхні руйнівні наслідки не помічають багато сучасників і визнають нормами сучасного життя. Актуальність персоналістичної революції, ідея, яку в минулому столітті висунули філософи-персоналісти, не тільки не втратила своєї значущості, а й надзвичайно зросла в сучасному суспільному житті. Щоб суспільство не опинилося на рівні конгломерату скотоподібних істот, названу актуальність необхідно глибоко усвідомити і намагатися здійснити, використовуючи всілякі духовні технології. Від цієї обставини багато в чому залежить подальша доля людства.*

ПЕРЕПЕЛИЦЯ О. М., д-р філос. наук, професор,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
м. Харків, Україна

ІІІ МІЖ ПРИНЦИПОМ РЕАЛЬНОСТІ І ПРИНЦИПОМ ЗАДОВОЛЕННЯ: ДИСКУРС СУДНОГО ДНЯ

«Якщо ваше дерево добре, то й плоди його добрі, а якщо ваше дерево погане, то й плоди його погані, бо дерево пізнається по його плодах. Роде гадючий, хіба ви, будучи грішними, можете говорити щось добре? Бо, чим переповнене серце, те говорять уста. Добра людина зі свого доброго скарбу дає добрі речі, а погана людина з поганого скарбу дає погані. Говорю вам: люди дадуть відповідь Судного дня за кожне марне слово, яке скажуть, бо за свої слова будеш визнаний праведним і за свої слова будеш засуджений» (Матв., 12:33-37).

Свою працю «Психоаналіз штучного інтелекту» Ізабель Міллар розпочинає з сюжету про Василіска Роко, що був запропонований на форумі LessWrong користувачем під ніком Роко в контексті дискусії про ризики, що пов'язані з розробками штучного інтелекту (ШІ) [Millar, 2021]. Ішлося про